چاوپێکەوتنێك لە گەڵ دکتۆر ئەمیری حەسەنپوور

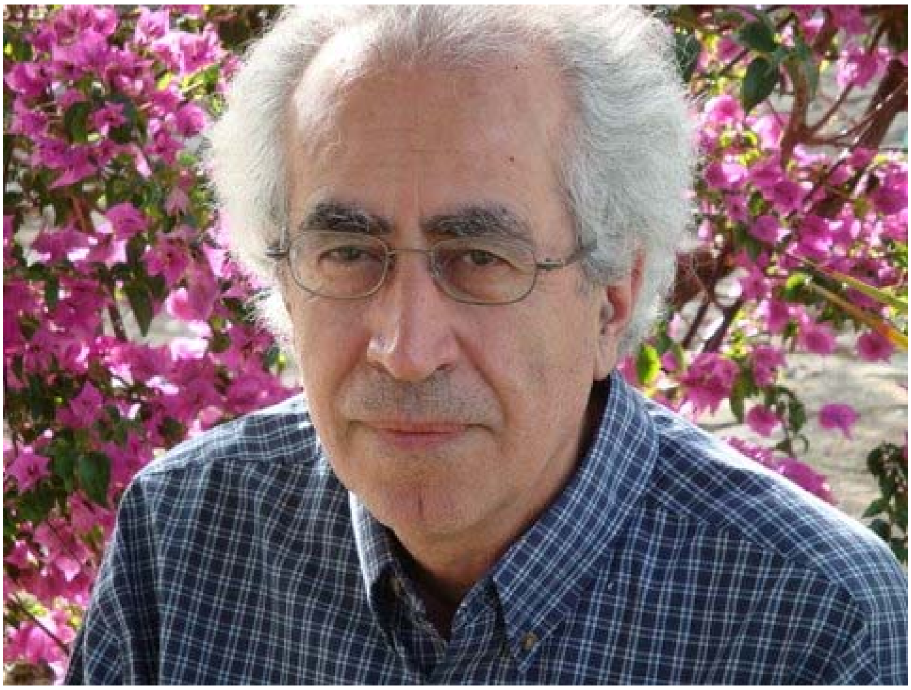

پێشکەوتووبوونی سۆرانی و دواکەوتووبوونی کورمانجی یەکێک لە ئەفسانەکانی شۆڤینیسمی سۆرانییە

سازدانی: ناسر منبەری

د. ئەمیری حەسەنپوور لە ساڵی ١٩٤٣ لە شاری مەهاباد هاتە دونیا و هەر لەوێ دەرسی سەرەتایی و ناوەندی خوێند و لە ١٩٦٠ لە زانکۆی تاران درێژەی بە خوێندن دا. لە پێشدا زمان و ئەدەبیاتی ئینگلیزی خوێند(باکالوریا ١٩٦٤)، دوای ماوەیێك لە مەدرەسەی ناوەندی مەهاباد دەرسی گۆت و لە ساڵی ١٩٦٨ دەستی کرد بە خوێندنی زمانناسی لە زانکۆی تاران (ماجستەر ١٩٧٠) و لە ١٩٧٢ لە زانکۆی ئیلینوی لە ئەمریکا دەورەی دوکتورای کامیونیکەیشنی دەست پێکرد. تێزی دوکتوراکەی لێکۆڵینەوەیێك بوو سەبارەت بە پرۆسەی ستانداردبوونی زمانی کوردی. سەردێڕی تێزەکە ئەوەبوو:

فاکتۆری زمان لە گەشەکردنی نەتەوەیی دا: ستانداردبوونی زمانی کوردی ١٩١٨-١٩٨٥

The Language Factor in National Development: The Standardization of the Kurdish Language, 1918-1985

ئەو تێزە لە سالی ١٩٨٩ دا تەواوبوو و لە لایەن زانکۆی ئیلینۆیەوە پەسندکرا و لە ساڵی ١٩٩٢دا وەك کتێبێك لە ئەمریکا بە سەردێڕی ***ناسیۆنالیسم و زمان لە کوردستان، ١٩١٨-١٩٨٥*** بڵاوبۆوە:

Nationalism and Language in Kurdistan, 1918-1985

ئەو کتێبە وەرگێڕدراوەتە ترکی:

Kürdistan’da Miliyetçilik ve Dil, 1918-1885 (Istanbul: Avesta, 2005)

ئەو لێکۆڵینەوە بەرهەمی عومرێك تێکۆشانی لە بواری زمانی کوردی و کەڵك وەرگرتن لە زانستییەکانی زمان بەتایبەت زمانناسی و زمانناسیکۆمەڵایەتییە. د. حەسەنپوور خۆی دەڵێ:

"من کاتێکی لە ساڵی ١٩٧٦ ئەو لێکۆڵینەوەم وەك تێزی دوکتورا دەست پێکرد ئاگام لە باری دەکارهێنانی زمانی کوردی لە هەر چوارپارپەی کوردستان و لە دەرەوەی وڵات بوو. لە ئەمریکا، رۆژنامەی *ریا تەزەی* چاپی یێرەوان ئابوونە بووم و بەشێکی زۆری چاپەمەنی یەکێتی سۆڤێتم وەدەست دەکەوت، لە ئێران خۆم ژیابووم و لە خەباتی زمانییدا چالاك بووم، زۆربەی چاپەمەنی کوردی کوردستانی عێراقیشم لە ١٩٧٦ وەدەست کەوت، و چاپەمەنی کۆنی کوردی عوسمانی و سووریەشم تا رادەیێکی پەیدادەکرد. هەروەها نامەنووسین و وتووێژێکی زۆرم کرد لەگەڵ ئەوانەی کە لە پرۆسەی ستانداردبوون دا چالاك بوون، بۆ وێنە تەوفیق وەهبی، ع. زەبیحی، سادق بەهائەدین ئامێدی، مستەفا نەریمان، ع. شەریف وانلی، جەماڵ نەبەز ... بێجگەلە وانە، بەشێك لە ئارشیوی ئینگلستان لە زەمانی ئینتیدابی عێراقم وەدەست کەوت. پرسیاری سەرەکی لێکۆڵینەوەکەم ئەوە بوو کە چۆن سۆرانی بە پەیدابوونی دەوڵەتی عێراق لە سەر بنچینەی بن-لەهجەی سلێمانی پرۆسەی ستانداردبوونی دەست پێکرد و تا ساڵی ١٩٨٥ تا چ رادەیێك ستانداردببوو."

"هەروەك کوتم من کاتی دەستپێکردنی لێکۆڵینەوەکە پێموابوو زۆر شت سەبارەت بە زمانی کوردی دەزانم. بەڵام زوو پێمزانی کە روانین و تەجرەبەکردن، لەگەڵ ئەوەشدا بۆ تێگەیشتن زۆر پێویستن، بەڵام تەواونین و تێگەیشتنی کێشەکە پێویستی بە لێکۆڵینەوەی تێروتەسەل بە شێوەیێکی زانستی و بەپشتبەستن بە تیۆری زماننا‌سییەوە هەیە. بۆ وێنە لەو پرۆسەیەدا، من بۆم روون بۆوە کە زمانەکانی دنیا تایبەتێتی زۆریان هەیە و بارودۆخی مێژووییشان زۆر جیاوازە. ئەوەی سەرنجی زۆرتر راکێشام پرۆسەی ستانداردبوونی زمانی وەك نۆروێژی و ئالبانی و هەرمەنی بوو کە دوو ستانداردیان هەیە بەڵام نموونەی وەك سربی و کرۆواتیشم لە بەرچاودەگرت یان زمانی بنگاڵی کە لەبەر جیاوازیی ئایینی و دابەشبوونی بنگاڵ لێکەهڵبڕاون. یەکێك لە ئاکامەکانی ئەو لێکۆلینەوەیە ئەوە بوو کە زمانی کوردی زمانێکی جووت -ستانداردە و دوو لەهجەی سەرەکی کورمانجی و سۆرانی هەرکام ئەو پرۆسەیان لە سەدەی بیست دا دەست پێکرد بەڵام کورمانجی لە زۆر بواران دا لە سۆرانی لەپێشتربوو."

د. حەسەنپوور ماوەیێك لە ١٩٧٩ لە زانکۆی سنە دەرسی گۆت و لە ١٩٨٧ بەولاوە لە کەنەدا مامۆستای زانکۆی ویندسر، زانکۆی کونکۆردیا و زانکۆی تورانتۆ بووە.

١- ئێوە لە نامەکەتان بۆ ئاکادیمیای کورد دەستنیشانتان کردووە کە گوایا ئاکادیمیا کێشەی زمانی ستانداردی بەلاوە داناوە و کێشەکەی کردووە بە کێشەی زمانی ڕەسمی، مەبستان لەم جیاکردنەوەیە چییە؟

ب: من نازانم بۆ ئەکادیمیا باسی ستانداردبوونی وەلانا و باسی ڕەسمیکردنی هێناگۆڕێ. دیارە ستانداردکردن و ڕەسمیکردن دوو پرۆسەی جیاوازن. دەلوێ زمانێك دوو لەهجەی ستانداردی هەبێ بەلام هەر یەکێکیان ڕەسمی بکرێن. ستانداردبوون یەکدابەدوو پێك نایێ و بەکاوەخۆیی و لەماوەیێکی تا رادەیێك درێژخایەندا دەگووڕێ بەڵام ڕەسمیکردن بە بڕیارێکی حکوومەت دەسبەجێ وەدی دێ. هەروەها کەس ناتوانێ ئەوە بسەلمێنێ کە تەنیا سۆرانی ستانداردبووە و کورمانجی لە سەدەی پازدەوە تا ئێستە قەتیزماوە و بەو بیانوویە لە مافی ڕەسمیبوون بێبەشبکرێ.

٢- هۆکاری سەپاندنی ڕەسمی کردنی شێوەزاری سۆرانی بە سەر شێوەزارەکانی دیکە لە باشووری کوردستان لە چی دا دبینن؟ واتە بۆچی کێشەکە لەو بازنەیە دا دەرناکەوێت؟

ب: دیارە ئەگەر بێتوو کوردی بە گوێرەی دەستووری عێراق یەکێك لە دوو زمانە ڕەسمییەکانی عێراق دابندرێ و ئەوەش هەر لەسەر کاغەز نەمێنێ و ببێتە پراتیکی حکوومەت، لە زۆر بوارندا دەکاردێ (وەك قانوون، بەلگەی ڕەسمیی، کاری ئیدارەیی، کاری عەسکەری...) و پێویستە بڕیاربدرێ کە کام لەهجەی کوردی دەبێتە زمانی ئەو حکوومەتە، واتە زمانی ڕەسمیی. هەروەها، لە نێو سنوورەکانی حکوومەتی هەرێمیش دا ئەو کێشەیە دێتەگۆڕێ: زمانی حکوومەت لە بادینان کام لەهجەیە؟
زۆر کەس پێی وایە کە نەتەوەیەك زمانی هەیە و زمانەکەش یەك ستانداردی هەیە و کوردیش وەکوو فارسی و تورکی دەبێ یەك ستانداردی هەبێ. بەڵام ژیانی زمان لە دنیادا زۆر جۆراوجۆرە و زمانی واهەیە دوو لەهجەی ستانداردی هەیە وەك هەرمەنی و ئالبانی و نۆروێژی. دەکرێ لە کوردستانی عێراق دا، هەردوو لەهجە ڕەسمی بن و کاروباری حکوومەتیش بەڕێوەبچێ. زۆربەی باسەکان لە بازنەی یەك نەتەوە/یەك زمان/یەك ستاندارد نایەنەدەر.

٣- ئەگەر بەم شێوازە پرۆسەی دەسلآت کردنی تەك شێوەزاری سۆرانی بەرەو پێشەوە بچێت رێگا بۆ چی مەترسی گەلێك دکاتەوە؟ یان داهاتوی ئەم پرۆسەیە دەبێتە چی و هەتا کویٚ بەردەوام دەبێت؟

ب: خەلکی بادینان لە ١٩٩١ دوای لاچوونی دیکتاتۆری بەعس لە سەر بەشێکی زۆری ناوچەکە، لەهجەی خۆیان لە نووسینی هەمەچەشنە بەتایبەت لە کووچە و کۆڵان و دووکانەکان دەکار هێنا و ئێستە لە خوێندن و لە کارگێڕی دا دەکاردەهێندریٚ. ئەوە بڕیاری خەڵکەکەیە. ئەگەر بێتوو تەنیا سۆرانی رەسمی بیٚ، ئەو باری باوە لە مەترسی دەکەویٚ. رەسمیکردنی لەهجەیێك دەسەڵات دەدا بە ئاخێوەرانی و دەسەڵات لە ئاخێوەرانی لەهجەکانی دی حاشادەکا. هێندێك لە سۆرانی-ئاخێوەکان دەیانەویٚ دەسەڵاتی لەهجەی خۆیان بپاریزن و ئەو دەسەڵاتە دابەش نەکەن. بیانوویەکەشیان ئەوەیە کە زمانی دوو-ستاندارد نەتەوە دەکاتە دوو پارچە و ئەوە نابینن کە خەڵك لە باروودۆخی ئازادی و دیمۆکراسی دا زۆر باش پێکەوە دەحاوێنەوە بەڵام سیاسەتی زاڵبوون و دژی-دێمۆکراسی دەبێتە هۆی نارەزایی و لێکەهلبڕان.

٤- جەنابتان لە میدیاکان دا باسی دیاردەیەك بە ناویٚ "شۆڤێنیسمی سۆرانی" تان کردووە کە لە باشووری کوردستان خەریکە بەهێز دەبێت، دەتوانن بە شێوازێکی بەرفرە تر ئەم دیاردەیە پێناسە بکەن؟

ب: شۆڤینیسمی زمانیی بۆچوونێکی سیاسییە کە زمانێك یان لەهجەیێکی (زۆرتر زمان و لەهجەی خۆی) پیٚ لە زمان یان لەهجەکانی دی باشتر، جوانتر، پێشکەوتووتر، دەوڵەمەندتر، رەسەنتر، یان رێکوپێکترە. شۆڤینیسم رێبازێك، بۆچوونێك، فکرێك یان تێگەیشتنێکی سیاسییە. وشەی "شۆڤینیسم" زاراوەیێکی سیاسییە و، لەگەڵ ئەوەشدا باری مانایی مەنفی هەیە، من وەك جنێو دەکاری ناهێنم. "شۆڤینیسمی سۆرانی" بڕوا بەوەیە کە لەهجەی سۆرانی لە لەهجەکانی دی باشتر، پێشکەوتووتر، دەوڵەمەندتر، رەسەنتر و رێکوپێکترە. ئەو شۆڤینیسمە، لەهجەکان پلەبەندی یان بەرزونزم دەکا (دەیکاتە هیرارشی)، سۆرانی لە سەرەوە دادەنیٚ و ئەوانی دی لە خوارەوە. ئەوەی سەریٚ مافی ئاغایەتی و سەروەری هەیە و ئەوانی خۆاریٚ دەبیٚ ژێردەست بن. شۆڤینیسم بڕوای بە بەرابەری و ئازادی و ماف نییە. ئەو شۆڤینیسمە هەم شیوەی توندوتیژ و هەم شێوەی ئەوەنی هەیە.

توندووتیژەکان سووکایەتی بە لەهجەکانی دی و ئاخێوەرانی دەکەن. سۆرانی ئاخێوەکان ڕێبازی سیاسی جۆراوجۆریان هەیە. هێندێك لە سۆرانی ئاخێوەکان دژی شۆڤینیسمی سۆرانین و لەوانەیە تەنانەت کورمانجی ئاخێوی واهەبێ کە لایەنگری ڕەسمیکردنی سۆرانی بێ. من خەریکی نووسینی زنجیرەیێکم سەبارەت بە شۆڤینیسمی سۆرانی و ئەفسانەکانی.

٥- بە گوێرەی ئێوە ئاکادیمای کوردی لە باشووری کوردستان تەنیا ئەرکی ئەوەیە کە کێشەی زمانی کوردی تەنیا لە چوارچێوەی باشووری کوردستان دا بنرخێنێت یان نا؟ بۆچی؟

ب: ئەرکەکانی ئەکادیمیا دەتوانن زۆر بەرین بن بەڵام دیارە حکوومەتی هەرێم ئەرکەکانی ئەو ڕێکخراوەی دیاریکردوە. لەگەڵ ئەوەشدا زمانی کوردی بە دابەشبوونی کوردستان لەت و کوت بووە، لە دنیای ئەوڕۆدا ئاخێوەرانی لەهجەکان، بە تلەڤیزیۆنی مانگۆلە و ئینترنێت و کرانەوەی سنوورەکان، زۆرتر لە هەر

زەمانێکی دی گوێیان لە یەکتر هەیە و چاپەمەنیش زۆر لە جاران زیاتر لە ناویاندا بڵاو دەبێتەوە. جابۆیە هەر باسێکی زمانی کوردی لە هەر پارچەیێکی کوردستان ئەگەر ئەو پێوەندییانەی لە بەر چاو نەبێ لە لێکدانەوەدا تووشی هەڵە دەبێ و لە باری زانستییەوە بایەخی کەم دەبێ. بەڵام دیارە ئەکادیمیاییێکی کە حکوومەتی هەرێم بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانی هەرێمی خۆی دایمەزراندبێ، نایەوێ بڕیاربدا بۆ پارچەکانی دی کوردستان.

٦- ئێوە لە نامەکەتان دا باسی ئەوەتان کردوە کە دیالێکتی کورمانجی لە بواری زماننسای، زمانناسی کۆمەڵایەتی و کۆمەڵناسی زمان هیچ شتێکی لە سۆرانی کەمتر نیە، ئەگەر لەم بوارانە دا شێوەزاری کورمانجی لە سۆرانی کەمتر ببوایا دەبووە هۆکاری ئەوە رێگا بۆ رەسمی کردنی شێوەزاری سۆرانی بکرێتەوە؟

ب: پێشکەوتووبوونی سۆرانی و دواکەوتووبوونی کورمانجی یەکێک لە ئەفسانەکانی شۆڤینیسمی سۆرانییە. ئەگەر ئەوە راستیش بێ، ئاخێوەرانی کورمانجی مافی زمانی خۆیان هەیە -مافی خویندن و نووسین، و دەکارهێنانی لەهجەکەیان لە کارگێڕی و گشت بوارێکی دیدا، بە کورتی مافی رەسمی بوون.

٧- وەکو ئێوەش دەزانن لە کۆمەڵگای کوردەواری دا (٥) شێوەزاری سەرەکی وەك، کورمانجی، سۆرانی، کەلەوڕی، زازاکی و هەورامی پێ قسەدەکری، لە باشووری کوردستانیش جیا لە شێوەزارەکانی کورمانجی و سۆرانی، هەورامی و کەلەوڕیش پێ قسە دەکریت، ئایا جوت ستانداردی شێوەزار، چارەسەریە؟ ئەگەر چارەسەریە چی بە سەر کەلەوڕی و هەورامیش دێت؟ یان لە نێو پرۆسەی جوت ستاندارد کردن دا هەر دوو دیالێکتی هەورامی و کەلەوڕی چۆن جێگای خۆیان دەگرن؟

ب: رەسمیکردنی سۆرانی و کورمانجی کۆتایی بە نابەرابەری نێوان لەهجەکان ناهێنێ. لە کوردستانی عێراقدا، زۆربەی خەڵك بە سۆرانی و کرمانجی قسەدەکەن و ئاخێوەرانی لەهجەکانی دی دەبی مافی زمانی وەك خویندن و نووسین بە لەهجەی خۆیان هەبێ. لە کۆمەڵگەیێکی فرە-لەهجەییدا رەسمیکردن، چ ئی یەك لەهجە بێ چ دوو لەهجە، دابەشکردنی نابەرابەرانەی دەسەڵاتی زمانیی، سیاسیی و کۆمەڵایەتییە،

و له بنچینەدا کارێکی نادیمۆکراتییە. بەڵام کۆمەڵگە و دەوڵەتی "مۆدێرنی" ئێستا بە بێ زمانی ستاندارد و ڕەسمی ناحاوێنەوە، و نابەرابەریی زمانیی و لەهجەیی بەشێکە لە نیزامی کۆمەڵایەتی کە پڕە لە نابەرابەریی چینایەتی، جینسێتی، دینی، قەومی، ڕەگەزی و هتد. ئەو نابەرابەرییانە لێك جوێ نین و بە یەکترەوە بەستراونەوە و پێکەوە سیستیمێك پێکدێنن. لەگەڵ ئەوەشدا لە کۆمەڵگەی فرە-لەهجەییدا لەهجەکان نابەرابەرن، هەر لە چوارچێوەی ئەو سیستێمەدا دەکرێ پێوەندیی زمانیی، بە تایبەت پێوەندی لەهجەکان، وا دابڕێژرێ و ڕێکبخرێ کە تەبعیزی زمانیی کەمتر بکرێ و ئاخێوەرانی لەهجە نارەسمییەکان مافی زمانیی و مرۆڤییان پێشێلنەکرێ.

٨- با بینە سەر نامەکەتان بۆ ئاکادیما، ئەو سەختەکاریە کە ئاکادیمیا کورد لە سەر نامەکەتان کردی چۆن ئە نجام درا؟ و هۆکاری ئە نجام دانی چی بوو؟

ب: ئەکادیمیا نەدەبوو نامەی خۆی لەباتی نامەی من یان نامەی هەرکەسی دی بخوێنێتەوە. وادیارە، ئەوەی خۆشیان دەینووسن زۆر بایەخی بۆ دانانێن. بۆچوونەکانی من و زۆربەی ئەندامانی ئەکادیمیا (لە کێشەی ڕەسمیکردن دا) تەواو لیك جیاوازە، جا بۆیە ئەو هەڵەکردنە زۆر جێی سرنجە.

٩- لە گفتوگۆیەك دا کە لە گەڵ رادیۆ زایەڵە ئە نجامتان داوە ئەو هەڵوێستەی ئاکادیمیا وەك هەڵوێستێکی سیاسی بە ناوتان کردوە، دەتوانن تۆزێك روونتری بکەنەوە؟

ب: مەبەست لە هەڵوێستی سیاسی لەو کێشەدا ئەوەیە کە ئەکادیمیا لەپێشدا، بەبێ لێکۆڵینەوە، لە سەر کێشەیێك وەك کێشەی ڕەسمیکردن ساخبووبێتەوە و لە باتی پشتبەستن بە بەڵگە و زانیاری و زانست بییەوێ بە کۆکردنەوەی دەنگ بڕیاربدا و کێشەیەکە وەك مافی زمانیی چاولێ نەکا. دیارە ئەندامانی ئەکادیمیا یەك بۆچوونیان نییە بەڵام پێویستە ڕێکخراوەییەکی وا بە شێوەییەکی دێمۆکراتی نوێنەرانی گشت لەهجەکانی تێدا بێ و دەوری چالاکیان پێ بسپێردرێ. هەروەها بێجگە لە فرەلەهجەیی، کوردستان ولاتێکی فرەزمانییە و کێشەی زمانە کەمایەتییەکانیش وەك ئاسۆری و تورکمەن لەگۆڕێ دایە و نوێنەرانی ئەوانیش دەبێ کێشەکانی خۆیان

لێکبدەنەوە و بۆ چارەسەرکردنی حەول بدەن و ئەکادیمیا ددان بنێ بە سەربەخۆیی و لێپرسراوی وان لە کێشەکانی زمانی خۆیان.

١٠- سەبارەت بە سەختەکاری ئاکادیمیا لە نامەکەتان و ئەو هەڵوێستانەی لە مەرزال و ڕەسمی کردنی شێوەزاری سۆرانی کە پێش دەکەوێت، چ چاوەروانییێکتان لە میدیای کوردی بە تایبەتی باشووری کوردستان هەیە، هەروەها ئایا هەڵوێستی رووناکبیرانی کورد سەبارەت بە دژبەرایەتی لە هەمبەر ڕەسمی کردنی شێوەزاری سۆرانی لە باشووری کوردستان، چالاك دەبینن یان نا؟ بە رای ئێوە دەبێت چۆن بێت؟

ب: من پێم وایە نابێ پەلەبکرێ لە بڕیاردان لەو کێشەیەدا. پێویستە بە گیانێکی ئازادیخوازانە، مافخوازانە و بە بۆچوونێکی دیمۆکراتیی گشت لایەنی ئەو کێشەیە لێکۆڵینەوەی لێبکرێ و لیکبدرێتەوە و هیچ بریارێك بە بێ پرس و راوێژ بە ئاخێوەرانی لەهجەکان نەدرێ. تا ئێستە هیچ لیکۆلینەوەیێك سەبارەت بەو پرسیارانە نەکراوە: چەندێتی و چۆنێتی لەهجەکان بۆ وێنە چەند لەهجە هەیە، لە کوێن، ژمارەیان چەندە، خەریتەی لەهجەکان چییە، و زۆر پرسیاری دی؟ هەرکام لە لەهجەکان لە چ بوارێك دا دەکار دێن: خوێندن لە سەرەتایی، ناوەندی، زانکۆ، چاپەمەنی (لە سالی ١٩٩١ هوە تا ئێستە چەند گۆڤار و رۆژنامە و کتێب بە هەرکام لە لەهجەکان بڵاو بوونەوە)، رادیۆ، تلەڤیزیۆن، ئینترنێت؟، چەندێتی و چۆنێتی دەکارەینانی زمان (ئاخێوەری هەر لەهجەیێك چ زمان و لەهجەیێکی دی دەزانن و قسەی پێدەکەن، لە ژیانی رۆژانەدا بۆ چ مەبەستێك چ زمانێك و چ لەهجەیێك دەکاردێنن؟)، کارتێکردنی لەهجە کوردییەکانی تورکییە و ئێران و سورییە و دەرەوەی وڵات لە باری زمانیی کوردستانی عێراق؟ کۆسپ و بەرەەڵستەکانی حکوومەتی هەرێم لە بواری زمان و لەهجەکان؟ کێشەی زمان لە نێوان حکوومەتی هەرێم و حکوومەتی بەغدا چۆنە؟ بەرەەڵستەکان چین؟ و زۆر پرسیاری دی.

جا کاتێکی ئەو گشتە پرسیارە وەڵام نەدراونەتەوە، نە ئەکادیمیا نە میدیا نە رۆشنبیران ناتوانن باش لە کێشەکان تێبگەن. ئەگەر بمانەوێ هەنگاوێکی خێرا بەرەو چارەسەرکردنی کێشەکان هەڵبگرێن دەبێ وەلامی ئەو پرسیارانە بدرێتەوە، ئەویش بە لێکۆڵینەوەی زانستی. ئەو کێشەیە بە شەڕەجنێو و تاوانبارکردن جێبەجێ نابێ. ئەوە ناکۆکی یان کێشەی سیاسی-زمانییە و رێگەی چارەسەرکردنی

سیاسی-زمانی هەیە. من پێموایە رۆشنبیران، کاربەدەستان و میدیای سۆرانی ئاخێو ئەرکی سەرشانیان لە هەموان قورسترە. سۆرانی ئێستە لە پلەوپایەی دەسەڵات دایە و دەبێ سۆرانی ئاخێوان زیاتر لە کورمانجی ئاخێوان تێبکۆشن بۆ بەرابەریی دوو لەهجە سەرەکییەکە و بۆ دابینکردنی مافی زمانیی لەهجەکانی دی. کێشەکە، سیاسییە لەبەر ئەوەی زمان خۆی سەرچاوەییێکی دەسەڵاتە و ئەو دەسەڵاتە بە شێوەیێکی نابەرابەر دابەشکراوە و پێویستە ئەوەندەی دەکرێ بەرابەریی دابین بکرێ. لە هەمان کاتدا، کێشەکە زمانییە لە بەر ئەوەی کۆمەڵگەکە فرەلەهجەییە و نابەرابەریی دەسەلاتی ئابووری و سیاسی و کۆمەڵایەتی تێکەڵاوی نابەرابەری لەهجەکان دەبێ و لە ئاڵۆزیی ئەو ناکۆکیانە دا، جیاوازی زمانی جێی ناکۆکی دی دەگرێتەوە و زمان دەبێتە سەرچاوەی نارەزایی و ناکۆکی.

زۆر سوپاسی بەرێزتان دەکەم بۆ بەشداربونتان لەم وتوێژە.